KOD _____

Dolnośląski Konkurs HISTORYCZNY *zDolny Ślązak* **dla uczniów szkół podstawowych w roku szkolnym 2025/2026**		**ETAP POWIATOWY** **26 listopada 2025 r.** **godz. 12.00** czas trwania 60 minut
Kuratorium Oświaty we Wrocławiu / Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu		

INSTRUKCJA

1. **Pisz wyraźnie czarnym lub niebieskim długopisem.**
2. **Wpisz swój kod na każdej stronie arkusza i na karcie odpowiedzi.**
3. **Wszystkie swoje odpowiedzi wpisz na karcie odpowiedzi, tylko one będą oceniane przez osobę sprawdzającą. Nie używaj korektora. W razie pomyłki skreśl odpowiedź i napisz jeszcze raz.**
4. **Pamiętaj, że pracujesz samodzielnie. Nie możesz korzystać z żadnych pomocy. Potrzebne informacje zawarte są w treści zadań.**
5. **Poza arkuszem i kartą odpowiedzi nie możesz używać innych kartek.**
6. **Przy każdym zadaniu zapisano możliwą do zdobycia liczbę punktów.**
7. **Maksymalna liczba punktów do zdobycia wynosi 40.**

Powodzenia!

1. Zapoznaj się z informacjami i ustal, czy informacje są prawdziwe (wpisz literę P), czy fałszywe (wpisz literę F). (0-2)

A. Do panteonu bóstw greckich zalicza się Zeusa, Herę i Junonę.
B. Wśród dokonań Sumerów znajdziemy wynalezienie koła i pisma klinowego.
C. Rzymianie dla upamiętnienia wielkich zwycięstw wodzów lub cesarzy wznosili zikkuraty.

2. Twórcami pierwszego pisma alfabetycznego byli (0-1)

A. Grecy.
B. Fenicjanie.
C. Egipcjanie.
D. Babilończycy.

3. Cenzorzy w starożytnym Rzymie to urzędnicy, którzy (0-1)

A. odpowiadali za pobór podatków.
B. sprawowali w republice nieograniczoną władzę przez 6 miesięcy.
C. sporządzali listę obywateli wraz z majątkiem oraz ustalali listę senatorów.
D. zwoływali posiedzenie Zgromadzenia Ludowego i w czasie wojny dowodzili armią.

4. Zapoznaj się z ilustracjami zabytków starożytnych cywilizacji i na ich podstawie oraz wiedzy własnej, wykonaj polecenia. (0-3)

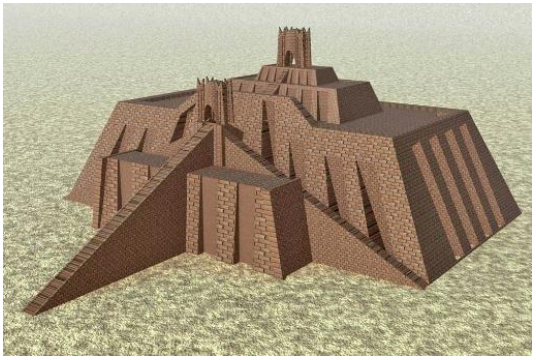
1.

2.

3.

4.

źródło: zpe. gov.pl /; https://pl.wikipedia.org/

A. Podaj nazwę miasta, z którego pochodzi obiekt nr 1.
B. Wpisz numer obiektu, z którym związany był Sofokles.
C. Podaj wszystkie numery zabytków, które związane są z cywilizacjami tzw. wielkich rzek.

5. *Nie wolno zawierać małżeństw między patrycjuszami a plebejuszami* – takie prawo odnajdziemy w (0-1)
A. Dekalogu.
B. Prawie XII Tablic.
C. Kodeksie Justyniana.
D. Kodeksie Hammurabiego.

6. Na podstawie opisów rozpoznaj postaci oraz podaj ich imiona i przydomki. (0-2)

A. *Walczył z Konradem Mazowieckim o Kraków i opiekę nad małoletnim synem Leszka Białego, Bolesławem Wstydliwym. W czasie panowania zgromadził w swoim ręku niemal wszystkie ziemie polskie bez Mazowsza i Pomorza. Rozwijał na terenie Śląska górnictwo i organizował kolonizację na prawie niemieckim. Z inicjatywy jego żony Jadwigi zostało wybudowane opactwo w Trzebnicy dla pierwszego żeńskiego konwentu cysterskiego na ziemiach polskich.*

B. *Był najstarszym synem Bolesława Krzywoustego i jego pierwszej żony Zbysławy ruskiej. W latach 1138–1146 sprawował funkcję seniora, będąc księciem krakowskim, sandomierskim, wschodniej Wielkopolski, kujawskim, wrocławskim i zwierzchnikiem pomorskim. Na jego politykę największy wpływ miał palatyn Piotr Włostowic, doradca jego zmarłego ojca. Na początku 1146 roku ostatecznie zerwał wszelkie układy z juniorami, decydując się na rozprawę z braćmi. Konflikt ten doprowadził do wygnania go z kraju.*

7. Wskaż informację, która nie odnosi się do panowania Bolesława Śmiałego. (0-1)
A. Objął władzę po śmierci swojego ojca Mieszka II.
B. Po wygnaniu go z kraju władcą Polski został Władysław Herman.
C. W czasie jego rządów biskup Stanisław został skazany na karę śmierci.
D. Uzyskał koronę królewską, wykorzystując spór o inwestyturę między Grzegorzem VII a Henrykiem IV.

8. Zapoznaj się fragmentem wystąpienia Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji. Na jego podstawie i wiedzy pozaźródłowej ustal, czy podane stwierdzenia są prawdziwe (wpisz literę P), czy fałszywe (wpisz literę F). (0-2)

Paweł Włodkowic, *Traktat o władzy papieża i cesarza w stosunku do niewiernych* [fragment]

Krzyżacy, walcząc z niewiernymi, nigdy nie prowadzili wojny sprawiedliwej […]. Tego rodzaju napad na niewiernych, zwłaszcza przedsięwzięty bez słusznej przyczyny, jest zaprzeczeniem miłości bliźniego […]. Bliźnimi naszymi są zaś zarówno chrześcijanie, jak i niewierni, bez różnicy […]. Nie wolno niewiernych przymuszać do przyjmowania wiary chrześcijańskiej zbrojnie lub opresją, gdyż ten sposób jest krzywdą dla bliźnich, a także i dlatego, że nie należy robić rzeczy złych w celu osiągnięcia rzeczy dobrych […].

źródło: M. Sobańska-Bondaruk, S. Lenard, *Wiek V–XV w źródłach.* Warszawa 1999, s. 317–318

A. Na soborze towarzyszył Pawłowi Włodkowicowi Zawisza Czarny.
B. Paweł Włodkowic popierał przeciwstawianie się narzucaniu wiary.
C. Sobór w Konstancji został zwołany po zawarciu II pokoju toruńskiego.

9. Do pisarzy okresu odrodzenia nie zaliczamy (0-1)

A. Mikołaja Reja.
B. Jana Kochanowskiego.
C. Stanisława Konarskiego.
D. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

10. Jednym z praw, jakie miała szlachta w Rzeczypospolitej, była możliwość zbrojnego wystąpienia przeciwko władcy. (0-3)

A. Takie wystąpienie nazywane było
1. insurekcją.
2. diariuszem.
3. liberum veto.
4. rokoszem.

B. Podaj nazwę dokumentu z XVI wieku, w którym zostało zapisane prawo szlachty do takiego wystąpienia.
C. Podaj nazwę takiego wystąpienia, które zostało zorganizowane przeciwko Janowi Kazimierzowi.

11. Zapoznaj się z poniższą ilustracją i na jej podstawie oraz własnej wiedzy, wykonaj zadania. (0-2)

źródło: https://pl.wikipedia.org/

A. Przedstawiona na ilustracji bitwa została rozegrana
1. pod Iganiami.
2. za panowania dynastii Wazów.
3. w trakcie wojny trzynastoletniej.
4. kilka dni przed upadkiem powstania krakowskiego.

B. Podaj nazwę widocznej na ilustracji ciężkiej jazdy.

12. Na podstawie opisów wpisz nazwy budowli. (0-2)

A. *Budowla o formach klasycystycznych z wysoką środkową kopułą wzniesiona w II połowie XVIII wieku. Początkowo pełniła funkcję religijną, ostatecznie zamieniona na mauzoleum, w którym chowani są zasłużeni dla państwa francuskiego. W tym miejscu spoczywają m. in. Volter, Jan Jakub Rousseau, Maria Skłodowska-Curie.*

źródło: encyklopieda.pwn.pl

B. *Pałac ten był polską siedzibą Augusta II Mocnego i Augusta III. Wybudowany został na wzór Wersalu. W I połowie XIX wieku dobudowano do niego klasycystyczne kolumny. Przed pałacem w 1925 roku odsłonięto Grób Nieznanego Żołnierza. Od lat trzydziestych XX wieku w jego gmachu znajdowało się Biuro Szyfrów, które w 1932 r. dokonało złamania szyfrów Enigmy. Pałac został wysadzony w 1944 roku przez Niemców.*

źródło: przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/112056

13. Przeczytaj fragment tekstu źródłowego i na jego podstawie oraz wiedzy pozaźródłowej, wykonaj polecenia. (0-3)

Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu. Aby więc całość państw, wolność obywatelska i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostały, trzy władze rząd narodu polskiego składać powinny i z woli prawa niniejszego na zawsze składać będą to jest: władza prawodawcza w stanach zgromadzonych, władza najwyższa wykonawcza w królu i Straży i władza sądownicza w jurysdykcyjach na ten koniec ustanowionych lub ustanowić się mających.

Władza wykonawcza nie będzie mogła praw stanowić ani tłumaczyć, podatków i poborów pod jakimkolwiek imieniem nakładać, długów publicznych zaciągać, rozkładu dochodów skarbowych przez sejm zrobionego odmieniać, wojny wydawać, pokoju ani traktatu i żadnego aktu dyplomatycznego definitive zawierać. Wolno jej tylko będzie tymczasowe z zagranicznymi prowadzić negocjacje oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności kraju wynikające potrzeby załatwiać, o których najbliższemu zgromadzenia sejmowemu donieść winna.

źródło: https://biblioteka.sejm.gov.pl/

A. Podaj nazwę dokumentu, z którego pochodzi powyższy fragment.

B. Napisz, kto był autorem koncepcji, która zawiera się w podkreślonym fragmencie – podaj imię i nazwisko.

C. Wybierz wszystkie prawdziwe stwierdzenia, dotyczące cytowanego dokumentu.
1. Dokument oparto na idei samostanowienia narodu.
2. Ustanowiony ustrój miał być monarchią dziedziczną.
3. Zgodnie z dokumentem król posiadał inicjatywę ustawodawczą.

14. Zapoznaj się z fragmentem tekstu i na jego podstawie oraz wiedzy własnej napisz, czy poniższe zdania są prawdziwe (wpisz literę P), czy fałszywe wpisz literę (F). (0-2)

Racławice i mit racławicki był pozytywną przeciwwagą dla rabacji. Jak w rabacji kosy służyły do mordu na szlachcie, tak pod Racławicami służyły wspólnej sprawie narodowej.

źródło: „Civitas. Studia z filozofii i polityki" 2018, nr 23

A. Wydarzenia przywołane w tekście rozegrały się w tym samym wieku.
B. Jednym z bohaterów bitwy pod Racławicami był kosynier Wojciech Bartos.
C. Przywódcami, wspomnianej w tekście rabacji, byli Jakub Szela i Jan Kiliński.

15. Wskaż wszystkie prawdziwe informacje odnoszące się do Abrahama Lincolna. (0-1)
A. Ogłosił dekret o zniesieniu niewolnictwa.
B. Był prezydentem w czasie wojny secesyjnej.
C. Wprowadził program zwany New Deal (Nowy Ład).
D. Zasłynął jako dowódca w bitwie pod Saratogą w 1777 r.

16. Przeczytaj fragment tekstu i na jego podstawie oraz wiedzy własnej, wykonaj polecenia. (0-3)

(…) Najbardziej znaczący atak przypuścił J. M. Keynes (…). Stwierdził, iż nieznośny ciężar, narzucony Niemcom jako kara za ich przewinę, w istocie jeszcze bardziej zaognił sytuację. (…) Uważał, że idealistyczny i wyniosły Wilson został zmuszony przez sprytnego Clemenceau i Lloyd George'a do wyrażenia zgody na „pokój kartagiński".

,,pokój kartagiński" jest synonimem pokoju bardzo ciężkiego dla strony pokonanej.

źródło: M. Kitchen, Historia Europy, Wrocław 1992, s. 5-6

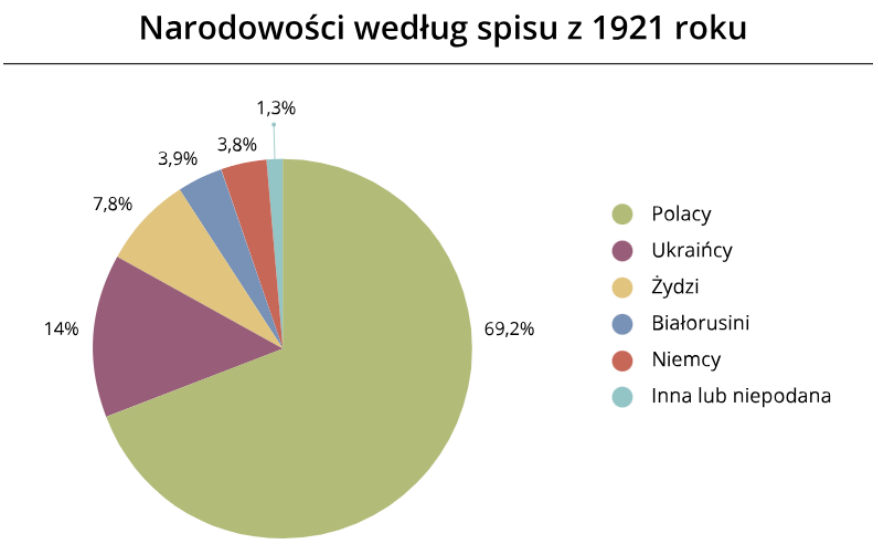
A. Powyższy fragment tekstu odnosi się do sytuacji
1. w 1870 roku.
2. w 1939 roku.
3. po zakończeniu I wojny światowej.
4. po zakończeniu II wojny światowej.

B. Podaj nazwy państw, których przywódcy zostali wymienieni w tekście.

C. Konsekwencją wspomnianego „pokoju kartagińskiego" była utrata przez Niemcy części swojego terytorium. Wymień wszystkie terytoria odebrane Niemcom, które otrzymała wówczas na mocy tego pokoju Polska.

17. Podaj pełne nazwy trzech wybranych ośrodków władzy, które powstały na ziemiach polskich w 1918 roku przed powołaniem rządu Jędrzeja Moraczewskiego. (0-2)

18. Zapoznaj się z wykresem i na jego podstawie oraz wiedzy własnej, wpisz brakujące informacje (A-B) i wybierz właściwe słowo w zdaniu (C). (0-3)

źródło: zpe.gov.pl/a/mniejszosci-narodowe-ii-rp

Na podstawie spisu z 1921 roku najliczniejszą mniejszością narodową w II Rzeczypospolitej byli **(A)**. Około 3 milionową mniejszość stanowili **(B),** w stosunku do których wprowadzono na uczelniach w latach 30. zasadę numerus clausus. Największy odsetek mniejszości narodowych zamieszkiwał na terenach **(C)** ***północnych / południowych / zachodnich / wschodnich*** II Rzeczypospolitej.

19. Zapoznaj się z fragmentem wspomnień gen. Wacława Stachiewicza i wykonaj polecenia. (0-2)

(…) Nie znajduję słów, które by oddały nastrój przygnębienia, jaki zapanował. Ani Naczelny Wódz, ani nikt z nas, oficerów Sztabu, nie miał najmniejszych wątpliwości co do charakteru, w jakim Sowiety wkroczyły do Polski. Było dla nas jasne, że dostaliśmy podstępny cios w plecy, który przesądzał ostatecznie o losach kampanii i niweczył ostatnią nadzieję prowadzenia zorganizowanej walki na terenie Polski. [...]

zpe.gov.pl/a/kampania-polska/DCAT9iDAA

A. Podaj datę (dzień-miesiąc-rok), opisanego we fragmencie wydarzenia.

B. Podaj imię i nazwisko Wodza Naczelnego, wspomnianego przez gen. Stachiewicza.

20. Uporządkuj chronologicznie wydarzenia, które miały miejsce we wrześniu i październiku 1939 roku. Wpisz w odpowiedniej kolejności litery od A do D. (0-1)

A. bitwa nad Kockiem
B. obrona Poczty Gdańskiej
C. ewakuacja polskich władz do Rumunii
D. wypowiedzenie wojny Niemcom przez rządy Wielkiej Brytanii i Francji

21. Wymień wszystkie decyzje, które zapadły w sprawie Polski na konferencji w Jałcie. (0-2)

Brudnopis (zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane)